

SZÁSZI ANDREA

Szénási Lilla: Kapcsolatra hangolt katechézis

Dr. Szénási Lilla: Kapcsolatra hangolt katechézis: Kreatív offline lehetőségek az alfa generáció katechézisében (Szénási, 2025) című munkája rendkívül aktuális és hiánypótló témát dolgoz fel. Kevés szakirodalmat találhatunk az alfa generáció katechézise témájában, mely témával a szerző több éve foglalkozik elméleti és gyakorlati szinten egyaránt. Munkája egy figyelemfelkeltő, interdiszciplináris szemléletű feldolgozás, amely összekapcsolja a kettős középpontú (Ige és tanuló) katechézist fejlődéslélektani és pedagógiai megfontolásokkal. Legfőbb erőssége a kapcsolat- és élményközpontú szemlélet, az egyéni differenciálás, a generációs szempontok bevonása, valamint öt offline katechetikai megközelítés részletes bemutatása.

Műfaját tekintve valláspedagógiai szakkönyv és gyakorlatorientált módszertani kézikönyv, amely tudományos igényű elméleti alapozást kapcsol össze gyakorlati katechetikai célokkal. A kötet nem tartalmaz módszertanilag bemutatott önálló kutatást. Ugyanakkor a szerző gyakorló szakember, aki a saját tapasztalatából építkezve, arra reflektálva használja a különböző tudományterületek eredményeit. A saját gyakorlati tapasztalatok mellett tanulói és hittanoktatói, vallástanári, lelkipásztori visszajelzéseket, foglalkozási megosztásokat, saját fényképeket és más szakemberek gyakorlati tapasztalatait egyaránt megtalálhatjuk benne. A gyakorlati fejezetek a katechézisben közvetlenül alkalmazható, részben kevésbé ismert vagy kevésbé elterjedt megközelítéseket mutatnak be. Ehhez teológiai, valláspedagógiai, fejlődéslélektani és generációelméleti megalapozást is ad. A mű

célja, hogy elméleti és konkrét módszertani segítséget is nyújtson az Alfa generációval való közös munkához. Ennek része a gyermekek és fiatalok Istenkapcsolatának támogatása, tanítványi létre segítése, valamint a bibliai tartalmak vonzó, érthető és életközeli feldolgozására bátorítás.

A kötetben a következő témákkal találkozhatunk:

- Katechézis a XXI. században
- Generációelméleti háttér
- Az Alfa generáció sajátosságai
- Az Alfa generáció korosztályos lebontása a különböző fejlődéselméletek alapján
- Az istenfogalom és istenkép formálódása az Alfa generáció egyes korosztályainál
- Puha készségek és fejlesztési lehetőségeik
- Offline módszertan és kapcsolódó szempontok

Két nagy részre osztható a könyv, melynek első fele főleg alapozásról szól, és ezzel a szakmai beágyazását adja a második nagy egység (offline módszertan) gyakorlati szempontjainak. A teológiai-valláspedagógiai alapvetés erőssége, hogy a katechézist tanítvánnyá segítő, egész személyt megszólító folyamatként értelmezi. Ilyen módon a katechézis több mint puszta ismeretátadás, élettel teli, kapcsolati lehetőség, amelynek középpontjában az Ige áll. A katechéta figyelembe veszi a gyermek, fiatal élethelyzetét, személyét, összekapcsolja a kognitív, affektív és pragmatikus dimenziókat és különösen fontosnak tartja a hit életgyakorlatba történő integrációját. Református teológiai szempontból ehhez szükséges hozzátenni, hogy a hit nem a katechéta pedagógiai teljesítményének eredménye, hanem a Szentlélek Isten ajándéka. A generációs elméletek – azon belül az alfa generáció – sajátosságainak a kifejtése alapos, a szerző a fő vonal mentén azokat a jellemzőket emelte ki, amelyek a gyakorlati részben is fontosak lesznek. Így kerül elő a – szerző által gyűjtőfogalomként használt – puha készségek fogalma, amely jól érzékelteti a katechézis teljes személyiséget formáló lehetőségét, amelyeket az alábbi fogalmi csoportokba sorolok:

- készségek: kommunikáció, együttműködés, konfliktuskezelés;
- kognitív kompetenciák: kritikai gondolkodás, problémamegoldás;
- érzelmi-szociális kompetenciák: empátia, érzelemszabályozás;
- attitűdök és értékek: tolerancia, tisztelet, felelősség;
- keresztyén erények: önzetlenség, szolgálat, hűség;
- spirituális dimenziók: hitbeli fejlődés, életértelem és elhívás keresése.

Mindezekhez kapcsolódva a könyv második nagy témakörként az offline hittanórai, katechetikai gyakorlatba illeszthető módszertani kincsesládát kínál olvasóinak. Bár a kötet nem ad önálló, tételes definíciót az „offline” együttműködés fogalmáról, jelentése az öt, könyvben bemutatott megközelítés sajátosságaiból bontakozik ki. Mit is jelent az offline munkaforma ebben a keretben, és miért éppen ezt választotta a szerző az alfák tanításában? A kifejezés nála többre utal annál, minthogy a tanítás során nem használunk digitális eszközt. Ennél tágabb és mélyebb valláspedagógiai-lélektani, módszertani tartalma van. A bemutatott eljárások közös sajátosságait recenzensi

szintézisben a következő dimenziókkal jellemezhetjük:

- személyes jelenlét;
- élő kommunikáció;
- közös történetelemzés és jelentésalkotás
- mozgás és tárgyhasználat;
- tapasztalati tanulás;
- együttműködés;
- kreatív önkifejezés;
- csend és elmélyülés;
- a bibliai történetbe való személyes bevonódás;
- közösségi és spirituális tapasztalat.

Az offline tanulás ilyen szempontból tehát több mint pusztán a digitális eszközök használatának mellőzése: testi, kapcsolati, narratív és reflektív tanulási tér. Ezek a tapasztalatok más módon és más hangsúllyal jelennek meg, mint a dominánsan képernyőközvetített tanulásban. Szénási Lilla az alfa generáció sajátosságaiból kiindulva fölhívja a figyelmet arra, hogy ez a generáció már kisgyermekkorától digitális eszközökkel körülvéve nő fel. Számukra a képernyők, valamint a digitális és virtuális terek a mindennapi élet természetes részei; az információszerzés, a kommunikáció és részben a tanulás meghatározó közegei. Az online világ mellett azonban az offline tapasztalatoknak is nagy szerepe és jelentősége van a gyermekek fejlődése szempontjából. A szerző csak utal rá, de az offline tanulási helyzetek haszna a technológia mellőzésén kívül főleg a közös figyelem, a személyes jelenlét, testi tapasztalat, együttműködés és az elmélyült reflexió támogatásában rejlik. A bemutatott eljárások hozzájárulhatnak a figyelem fókuszálásához, a személyes jelenlét, az érzékszervi bevonódás, az együttműködés és az elmélyült reflexió feltételeinek megteremtéséhez. Emellett erősíthetik a személyes kapcsolatokat, fejlesztik a verbális és nonverbális kommunikációt, lehetőséget adnak az együttműködésre, bevonják a testet és az érzékszerveket (tehát a kognitív szint mellett más is megjelenik), teret engednek a csendnek és a spirituális reflexiónak.

Az alapozás után ez a módszertani rész talán a legerősebb egysége a kötetnek. Az első felében kifejtett kapcsolatközpontú, konstruktivista és differenciáló katechetikai szemléletből konkrét valláspedagógiai gyakorlat lesz általuk. Az offline lehetőségek kapcsán sokféle módszertanra ki lehetne térni. A szerző a bibliológot, a Kett-pedagógiát, a Godly Playt, a többszörös intelligenciaelméletre épülő differenciálást és a papírszínházat választja ki részletes bemutatásra. A módszertani rész erénye, hogy ezek nem elszigetelt ötletekként, hanem elméleti hátterükkel, alkalmazási lépésekkel és gyakorlati feltételrendszerrel együtt kerülnek bemutatásra. Ennek része a teológiai, pedagógiai alapozás, alkalmazási lépés és gyakorlati feltételrendszer egyaránt. Az öt területet egy közös bibliai történet, a tékozló fiú feldolgozásának példázata kapcsolja össze. Ugyanaz a szentírási történet többféle módon is feldolgozható és ez jó lehetőséget ad arra is, hogy az olvasó összevethesse az egyes eljárások sajátos hangsúlyait. Az is érzékeltethető így, hogy a módszertani változatosság nem egyenlő a tartalmi széttagoltsággal. Ugyanaz a bibliai üzenet különböző tanulói utak és részvételi módok révén válhat hozzáférhetővé, miközben a módszertan eszköz és lehetőség a katechéta kezében. A módszertani

sokféleséggel párhuzamosan a katechéta szakmai felelőssége és módszertani választási lehetősége is növekszik. A szakirodalom ismeretében, a gyermekek sajátosságait szem előtt tartva és az Ige üzenetére tekintettel, a katechéta tudatosan dönthet egy-egy módszer céltudatos használata mellett. Az egységes mintatörténet korlátozza is az általánosíthatóságot, mivel az nem derül ki, hogyan alkalmazhatók ezek pl. zsoltárok, prófétai szövegek vagy levelek feldolgozására. Ez azonban a könyv értékéből nem von le, inkább egy továbbgondolási, további módszertani kutatás és kidolgozhatóság lehetőségét jelzi.

A visszajelzések nem tekinthetők rendszerezett hatásvizsgálatnak, de hitelesen közvetítik a módszerek gyakorlati fogadtatását. Értéke a módszertani sokszínűségnek, hogy nem egyetlen, minden tanulóra azonos módon alkalmazható eljárást kínálnak, hanem valóban sokféle módszertan jelenik meg bennük. Így teret kap a megszólalás, az alkotás, a mozgás, a szemlélődés, a csendes jelenlét és a közösségi részvétel egyaránt. Az eljárások sokszínűek és sokfélék. Ez egyrészt tükrözi a kötet alapvető meggyőződését: az alfa generáció katechézisében nem egyetlen univerzális módszerre, hanem változatos kapcsolódási és részvételi lehetőségekre van szükség. Ugyanakkor a bemutatott módszertan nem azonos kategóriába tartozik. Míg a bibliológ egy jól körülhatárolható bibliaértelmezési módszer, a Kett-pedagógia és a Godly Play átfogó valláspedagógiai szemléletmód, a papírszínház egy vizuális narratív eszköz és előadási forma, addig a Gardner-féle többszörös intelligenciaelmélet egy differenciálási keret. Ez egyszerre gazdagítja a kötetet, másrészt akár indokolttá is tehetné a módszer, szemlélet, elméleti modell és eszköz fogalmainak még következetesebb elkülönítését. Elméleti és gyakorlati szempontokat megfontolva a szerző olyan katechetikai kultúrát képvisel, amelyben a személyes jelenlét, az Ige, a gyermek saját kérdései, a közösségi tapasztalat, a lelki-hitbeli elmélyülés egymást erősítő módon lehetnek jelen.

Dr. Szénási Lilla PhD
Kapcsolatra hangolt katechézis: kreatív offline lehetőségek az alfa generáció katechézisében
Komárom: Calvin J. Teológiai Akadémia, 2025.
ISBN 978 8089899 16 6.